



آیا خاموشی‌ها ربطی به صادرات دارد؟

همه ابهامات صادرات برق ایران



مهدی عبداللهی
روزنامه‌نگار

گزارش

۱۱ تیرماه سال جاری میزان مصرف لحظه‌ای برق کشور با عبور از ۵۶ هزار مگاوات، یک رکورد در تاریخ برق کشور به‌جا گذاشت، البته این رکورد پایدار نبود و ۲۰ تیرماه مصرف لحظه‌ای برق ۵۷ هزار مگاوات را نیز درنوردید. مرور این اعداد و ارقام شاید کسل‌کننده باشد، اما میزان مصرف لحظه‌ای برق نزدیک به هشت درصد از برق تولیدی کشور زیادت‌تر بود و در نتیجه یک رکورد دیگر به‌نام قطعی مکرر در سال ۹۷ ثبت شد. گرچه هنوز گزارش مستندی از خسارات قطعی برق به اقتصاد کشور منتشر نشده است، با این حال براساس یک قاعده کلی در دنیا، با وقوع خاموشی برق بین ۱۰۰ تا ۱۵۰ برابر هزینه برق تولیدی به اقتصاد خسارت وارد می‌شود. تولیدکنندگان برق نیز با قطعی برق متحمل خسارات زیادی می‌شوند، به‌طوری که شرکت توانیر در سال ۹۶ با وجود حجم بسیار ناچیز قطعی برق، حدود ۱۶ میلیارد تومان بابت آسیب به وسایل برقی مشتریان خانگی خسارت پرداخت کرده است. اگر کابل دزدی را نیز به معضلات پیشین اضافه کنیم، مشخص است که قطعی برق خسارات بسیار هنگفتی به اقتصاد کشور، اموال عمومی و زندگی عادی مردم می‌زند.

اما مسأله قطعی برق فقط به ضرر و زیان اقتصادی ختم نمی‌شود، چنانکه در اولین روزهای قطعی برق برخی سعی کردند با شیطنت رسانه‌ای طوری القا کنند که مشکل قطعی برق به‌دلیل افزایش صادرات برق به کشورهای همسایه است، با این حال بررسی «فرهیختگان» نشان می‌دهد صادرات برق ایران به کشورهای همسایه گرچه واقعیتی انکارناپذیر است، اما علاوه‌بر اینکه میزان صادرات برق ایران در سال‌های اخیر به‌طور قابل توجهی کاهش یافته است. ایران بخش قابل توجهی از برق موردنیاز خود را از چهار کشور همسایه خریداری می‌کند که در تابستان سال جاری میزان واردات برق دوبرابر صادرات آن بوده است.

۶ همسایه‌ای که از ایران برق می‌خرند براساس آمار شرکت توانیر، طی ۱۰ سال اخیر همواره ۶

یا هفت کشور همسایه خریدار برق صادراتی ایران بوده‌اند که این کشورها شامل عراق، افغانستان، پاکستان، ترکمنستان، جمهوری آذربایجان، ارمنستان، ترکیه و جمهوری نخجوان هستند. در این میان، طی سال‌های اخیر کشور ترکیه که درصد قابل توجهی از برق صادراتی ایران را خریداری می‌کرد، در سال ۹۶ از جمع خریداران برق ایران خارج شده است. ترکمنستان یکی دیگر از کشورهای واردکننده برق از ایران بود که در سال ۹۶ این کشور نیز خرید برق از ایران را قطع کرده است. بر این اساس طی سال‌های اخیر علاوه بر اینکه میزان صادرات برق

ایران کاهش یافته است، تعداد خریداران نیز کم شده‌اند، به‌طوری که با قطع صادرات به ترکمنستان، در سال ۹۶ حدود ۸۴/۲ درصد از برق صادراتی کشور به عراق، ۷/۵ درصد به افغانستان، ۷/۲ درصد به پاکستان و حدود یک‌درصد نیز به کشورهای ارمنستان و جمهوری نخجوان صادر شده است.

برق صادراتی کمتر از ۳ درصد مصرف داخلی براساس آمار شرکت توانیر، در سال ۱۳۹۶ حدود ۷۸۷۲ میلیون کیلووات ساعت برق به کشورهای منطقه صادر شده است که این میزان در قیاس با میزان مصرف داخلی عدد بسیار ناچیزی است، به‌طوری که در سال گذشته ۳۴ میلیون و ۸۲۳ هزار مشترک ایرانی حدود ۲۵۵،۷۲۴ میلیون کیلووات ساعت برق مصرف کرده‌اند که برق صادراتی کشور در این سال معادل ۲/۷ درصد از مصرف داخلی است.

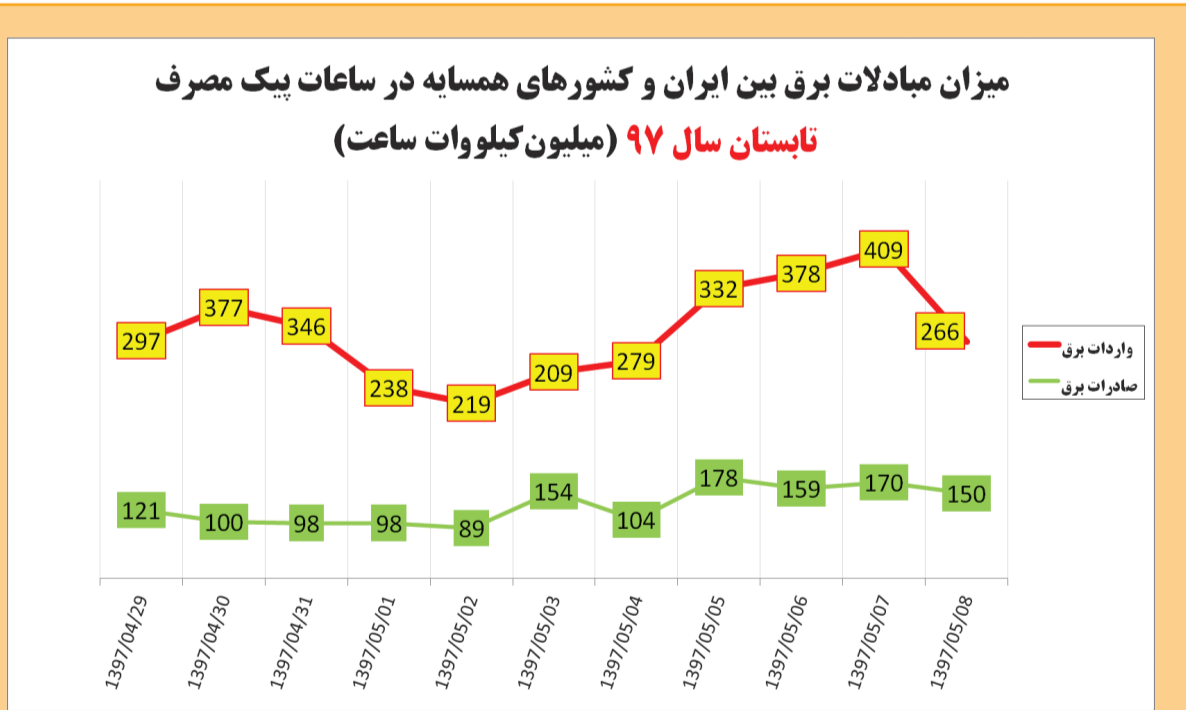
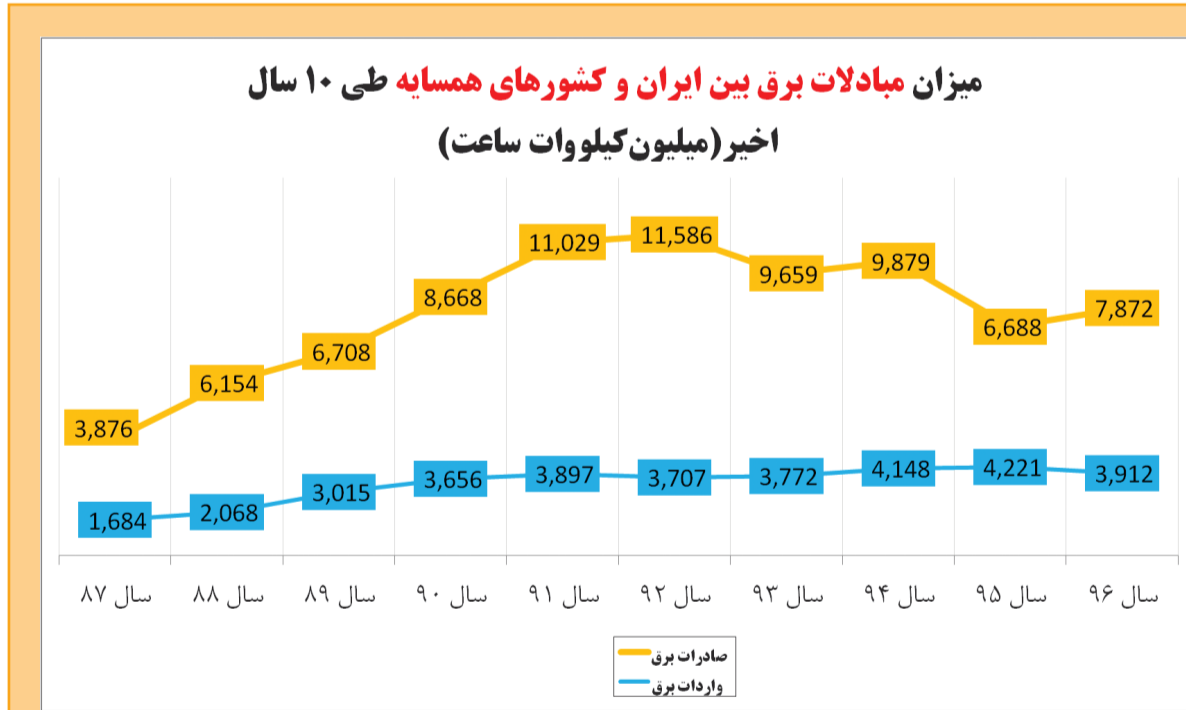
در صنعت برق کشور بود. با این حال میزان صادرات برق ایران در سال ۹۳ با کاهش ۱۷ درصدی به ۹۶۵۹ مگاوات و با کاهش ۳۲ درصدی در سال ۹۵ به ۶۶۸۸ رسید. در سال ۹۶ نیز مجموع صادرات برق کشور ۷۸۷۲ مگاوات بود که این میزان هرچند نسبت به سال ۹۵ با رشد ۱۸ درصدی مواجه بود، با این حال هنوز از میزان صادرات سال ۹۲ (۱۱۵۸۶ مگاوات) حدود ۶۷ درصد کمتر بود.

۴ فروشنده برق به ایران برخلاف جنجال‌های رسانه‌ای که در بزنگاه قطعی و خاموشی‌های اخیر برق، فروش برق به کشورهای همسایه را مصداق «چراغی که به خانه رواست، به مسجد حرام است» می‌دانستند، اما آمارهای فعالیت ۱۰ سال اخیر شرکت توانیر نشان می‌دهد ایران در کنار اینکه سالانه حدود دو تا سه درصد از برق تولیدی خود را به کشورهای منطقه صادر می‌کند، بخشی از نیاز داخلی کشور به برق را نیز از چهار فروشنده شامل ترکمنستان، آذربایجان، ارمنستان و جمهوری نخجوان تأمین می‌کند.

بر این اساس، میزان واردات برق ایران از سه کشور مذکور و جمهوری نخجوان از ۹۸۱ مگاوات در سال ۱۳۸۷ به حدود ۳۰۳۳ مگاوات در سال ۹۵ و ۲۳۸۸ مگاوات در سال ۹۶ رسیده است. به‌عبارت دیگر آنچه در صنعت برق کشور در حال جریان است، قبیل از اینکه صادرات برق باشد، نوعی مبادله برق است؛ به این صورت که ایران در فصل گرم عمدتاً واردکننده برق از کشورهای مذکور و در زمان کاهش مصرف داخلی، صادرکننده برق به ۶ کشور همسایه است.

واردات برق در تابستان ۹۷ دوبرابر صادرات آن همان‌طور که گفته شد براساس آمار سال ۹۶ شرکت توانیر، ایران حدود ۷۸۷۲ میلیون کیلووات ساعت برق به ۶ کشور همسایه صادر کرده است، اما داده‌های آماری «شرکت مدیریت شبکه برق ایران» نشان می‌دهد در تابستان سال جاری در ساعات پیک مصرف، میزان واردات برق ایران به‌اندازه دوبرابر صادرات آن است، برای مثال هفتم مرداد در زمان اوج مصرف، ایران ۴۰۹ مگاوات برق وارد و ۱۷۰ مگاوات برق صادرات کرده است. همچنین میزان صادرات برق ایران در تابستان سال جاری کمتر از نیم‌درصد (۳۰ صدم درصد) میزان مصرف برق کشور است...

طی ۱۰ سال اخیر همواره ۶ یا هفت کشور همسایه خریدار برق صادراتی ایران بوده‌اند که این کشورها شامل عراق، افغانستان، پاکستان، ترکمنستان، جمهوری آذربایجان، ارمنستان، ترکیه و جمهوری نخجوان هستند



میزان صادرات برق ایران به کشورهای منطقه طی ۱۰ سال اخیر (برحسب میلیون کیلووات ساعت)

سال	عراق	افغانستان	پاکستان	ترکمنستان	آذربایجان	ارمنستان	ترکیه	نخجوان	جمع کل صادرات	تغییرات رشد صادرات برق
سال ۸۷	۲۴۱۶	۲۸۶	۲۲۸	۲	۰	۴۲۲	۴۵۳	۶۹	۳۸۷۶	-
سال ۸۸	۴۸۰۸	۳۵۷	۲۴۹	۳	۰	۱۶۵	۵۰۸	۶۴	۶۱۵۴	۵۹
سال ۸۹	۴۹۸۵	۴۴۶	۲۶۶	۱	۰	۱۱۸	۸۲۲	۷۰	۶۷۰۸	۹
سال ۹۰	۶۶۰۱	۵۵۷	۲۷۱	۸	۰	۵۷	۱۱۱۸	۵۶	۸۶۶۸	۲۹
سال ۹۱	۸۰۳۵	۶۳۹	۳۶۹	۸	۰	۷	۱۹۱۲	۵۹	۱۱۰۲۹	۲۷
سال ۹۲	۷۸۳۱	۷۹۶	۴۱۴	۳	۰	۸۲	۲۳۹۵	۶۵	۱۱۵۸۶	۵
سال ۹۳	۶۰۶۳	۸۱۹	۴۴۶	۱	۰	۸۵	۲۱۷۹	۶۶	۹۶۵۹	-۱۷
سال ۹۴	۶۸۲۲	۷۸۲	۴۵۷	۰٫۴	۰	۴۵	۱۷۲۳	۵۰	۹۸۷۹	۲
سال ۹۵	۵۰۲۴	۷۳۱	۴۸۲	۰	۱	۱۰۵	۲۹۷	۴۸	۶۶۸۸	-۳۲
سال ۹۶	۶۶۲۷	۵۸۵	۵۷۰	۰	۶	۴۷	۰	۳۷	۷۸۷۲	۱۸

میزان واردات برق ایران از کشورهای منطقه طی ۱۰ سال اخیر (برحسب میلیون کیلووات ساعت)

سال	ترکمنستان	آذربایجان	ارمنستان	نخجوان	جمع کل واردات	میزان تبادل انرژی (تراز مبادلات)
سال ۸۷	۹۸۱	۲۹۸	۳۵۶	۴۹	۱۶۸۴	۲۱۹۲
سال ۸۸	۱۶۱۲	۲۴	۳۸۳	۴۹	۲۰۶۸	۴۰۸۶
سال ۸۹	۱۷۷۷	۲۰	۱۱۴۹	۶۹	۳۰۱۵	۳۶۹۳
سال ۹۰	۲۰۸۹	۲	۱۵۰۸	۵۷	۳۶۵۶	۵۰۱۲
سال ۹۱	۲۲۵۳	۲	۱۵۸۲	۶۰	۳۸۹۷	۷۱۳۲
سال ۹۲	۲۵۳۳	۶	۱۱۰۳	۶۵	۳۷۰۷	۷۸۷۹
سال ۹۳	۲۶۵۳	۳	۱۰۵۱	۶۵	۳۷۷۲	۵۸۸۷
سال ۹۴	۲۷۵۰	۴	۱۳۴۴	۵۰	۴۱۴۸	۵۷۳۱
سال ۹۵	۳۰۳۳	۴	۱۱۳۳	۵۱	۴۲۲۱	۲۴۶۷
سال ۹۶	۲۳۸۸	۵	۱۴۸۴	۳۵	۳۹۱۲	۳۹۶۰